

պապէն մկրտուեցաւ . բայց աւելի հաւանականոր առ է որ Նաեթիոս կեսաբային զինքը մահուան անկողնոյն մէջ մկրտեց : Սրտէն թէ անոր համար մկրտութիւնը ուշացուցեր է , որովհետեւ կ'ուզէ եղեր Նորդանան մկրտուիլ : Սահուան միջոցը բոլոր երեխայի ճերմակ զգեստ հագած էր : Սերջապէս երեսուն տարի թագաւորելէն վերջը մեռաւ 337^{ին} մայիսի 22^{ին} : Սրդէն մարդ ալ խրկեր էր որ Սոստանդը կանչէն . բայց անհկայ չլրցաւ ատենին հասնիլ ու հօրն աչքերը գոցել : Սոստանդիանոս՝ կտակը քահանայի մը յանձնէր էր , զինքը երդուրնցնելով որ Սոստանդէն զատ մէկու մը ձեռք չտայ :

Սարմինը ոսկիէ դագաղի մը մէջ դրած , ու ծիրանիով վրան ծածկած , ամբողջ բանակով մը Սոստանդնուպօլիս բերուեցաւ : Սեթը օր պալատին գլխաւոր արահին մէջ կեցաւ , վրան կայսերական վերարկուն դրած , գլուխն ալ թագը , ու չորս կողմը ոսկիէ աշտանակներով ճրագներ վառած :

Նորբոր Սոստանդ հասաւ , մեծ հանդէսով մարմինը առաքելոյ եկեղեցին տարուեցաւ , ու հոն մասնաւոր գերեզմանի մէջ թաղուեցաւ , որն որ երկայն ատեն իր ընտանեացը և յաջորդներուն գերեզմանն եղաւ :

Սրեւելքի Սրեմուտքի զօրքերն հրատարակեցին որ Սոստանդիանոսի զաւկրներէն զատ ուրիշ մարդ կայսր չեն ձանձնար :

Սոստանդիանոս կայսերութեան գահը փոխադրելով և քաղաքական ու կրօնական բաները կարգաւորելով պէտք էր որ ապագայից համարմանն ու սիրոյն արժանի ըլլար : Սրիստոնեայք , կ'ըսէ Ղիպպըն , այս եկեղեցւոյ ազատարարին ամենայն դիւցազնական գովեստ տուին : Շատ մը անձնական ու մտաւորական ձիրքերով զարդարուած էր : Սարձրահասակ էր , շարժուածքը վսեմ , ու դէմքը վայելուչ : Սր գործունէութեամբը , չափաւորութեամբն ու անխոնջութեամբը մեծ անուն ձգեց :

Սատմութեանց մէջ Ռեծն մակա-

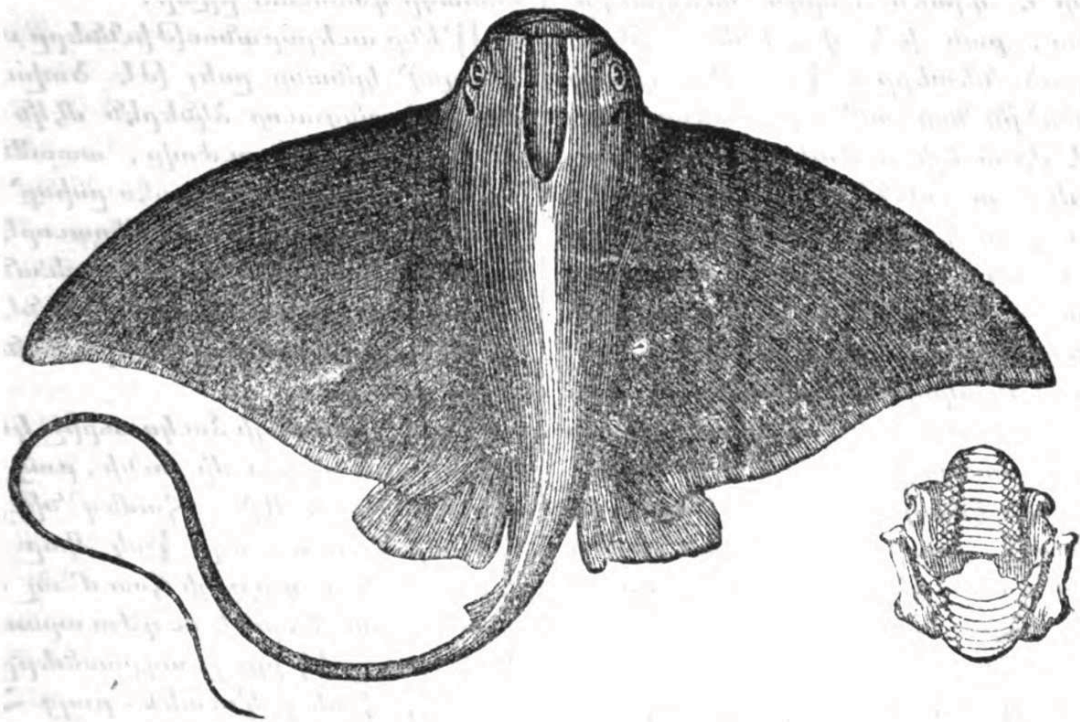
նումբ կը յիշուի , հաւանականաբար իր յաղթութեանցը , և մեծ քաղքի մը հիմնադիր ըլլալուն համար : Շատ եկեղեցւոյ հարք իր քրիստոնէական առաքինութիւնները պայծառացոյցին , և տեղ տեղ իբրեւ սուրբ զինքը մեծարեցին :

Կը շարունակուի :

Արժիւ ճովուռ ու Բասդրնակ :

Նովու արծիւն որ Մոյն ալ կ'ըսուի , ինչուան ութհարիւր լիպրէ կրնայ կըշռել , ու ընդհանրապէս Սլկիանոսի ու Սիջերկրականի տաք և բարեխառն գօտիներուն տակ կը գտնուի , և շատ քիչ կ'ըլլայ որ Նարոպայի հիւսիսային կողմերը մօտենայ : Սրեթէ բոլոր տարին խիցցայի ծովեզերքները կը պտտի , ու շատ անգամ Նգիպտոսի ափանցը վրայ տեսնուած է . բայց ընդհանրապէս արեւադարձներուն տակ աւելի մեծ կ'ըլլայ , ու ամէն տեղ ալ միշտ խոր ու տղմուտ տեղեր կը փնտռէ , և կակղամիս կենդանիներով ու մանր ձկներով կը կերակրուի :

Սարմինը չիտակ ու սկաւառակի ձեով է , կռնկին միջավայրը մոխրագոյն է , ու երկու կողմերը քիչ մը աւելի բաց . փորը միակերպ գորշախայտ է , գլուխը բարձր , քիթը երկայն , աչուրները մեծ ու դուրս ելած են . աչքին չորս դին կանանչ մոխրագոյն , իսկ բիւրը սև : Սանջական լողալու թևերը շատ վարով են . սրջը երկայն ու արագաշարժ է և բոլոր մարմնէն երկու անգամ աւելի երկայն : Սր կաշին՝ կպչուն ու կարծր է . ակունները տափակ ու մէջտեղը մէկ կարգի վրայ շարուած են , իսկ երկու կողմերը երեք ակոյայ քովէ քով վեցանկիւնի ձեով են : Սր ընդարձակ լանջական թևերը պարզած ատենը գիշակեր թռչնոյ մը նմանութիւն կը բերէ , որով արծուի մը գաղափար կու տայ . և սակեց է որ ծախս արծիկուներ է :

Բայ 'ի իրեն արտաքոյ կարգի կերպարանքէն, այս ձուկս այնպիսի զէնք մը ունի որ մասնաւոր ուշադրութեամբ դիտելու արժանի բան է: Իր պոչին ու անոր տակը եղած պղտի թւակին մէջ տեղը սուր ասեղ մը ունի որ իրաւցընէ սարսափելի է: Բայ ասեղս սաստիկ կարծր ու մեծ է. երբեմն 4, 5 բթաչափ երկայնութիւն կ'ունենայ, և երբեմն ալ աւելի մեծ, միշտ պոչին ուղղութեան է: Բայ ասեղիս ծայրը ճերմակ է, վարի կողմը կապուտ, իսկ երկու կողմերն ալ սուր ու ակռայի ձևով դէպ 'ի վար ծռած են: Բայ ասեղս իր որոշեալ ժամանակին տարուէ տարի կը փոխուի, ու տեղը ուրիշ մը կը յաջորդէ:

Բայ իր պաշտպանողական զէնքովը պատսպարուած՝ աներկիւղութեամբ մը ալեաց մէջ ժուռ կու գայ: Իր շարժմունքը սովորաբար դանդաղ ու չափաւորեալ է, որուն համար Փառաւոր անունը տուած են իրեն Լանկտոքի ձկնորսները: Բայց իր դանդաղութեան հետ մէկտեղ՝ խարազանանման պոչը այնպիսի արագութեամբ մը կը շարժէ որ նետէ մը աւելի արագ և անվրէպ է

իր հարուածը: Երբոր որս մը ձեռք ձգէ, մէկէն իր երկայն պոչին մէջ պըւլելով ուժով մը խոր կը խոթէ իր ասեղը՝ ու կը մեռցնէ:

Բայ ասեղս շատ վտանգալի է ոչ միայն կենդանեաց այլ և մարդու ալ. վասն զի իր երկու կողմը եղած ատամնաձև փուշերը այնպէս շարուած են՝ որ դիւրաւ մարմնոյն մէջ կը մտնեն ու շատ դժուարաւ կ'ելլեն, պատուելով իրենց ծակած տեղը. անոր համար ձկնորսները երբ ծովու արծիւ մը բռնեն մէկէն իր ասեղը կտրելու կը նային. աս պատճառաւ քանի մը տերութեանց մէջ արգիլուած է այս ձուկս ծախել, առանց ասեղը կտրելու:

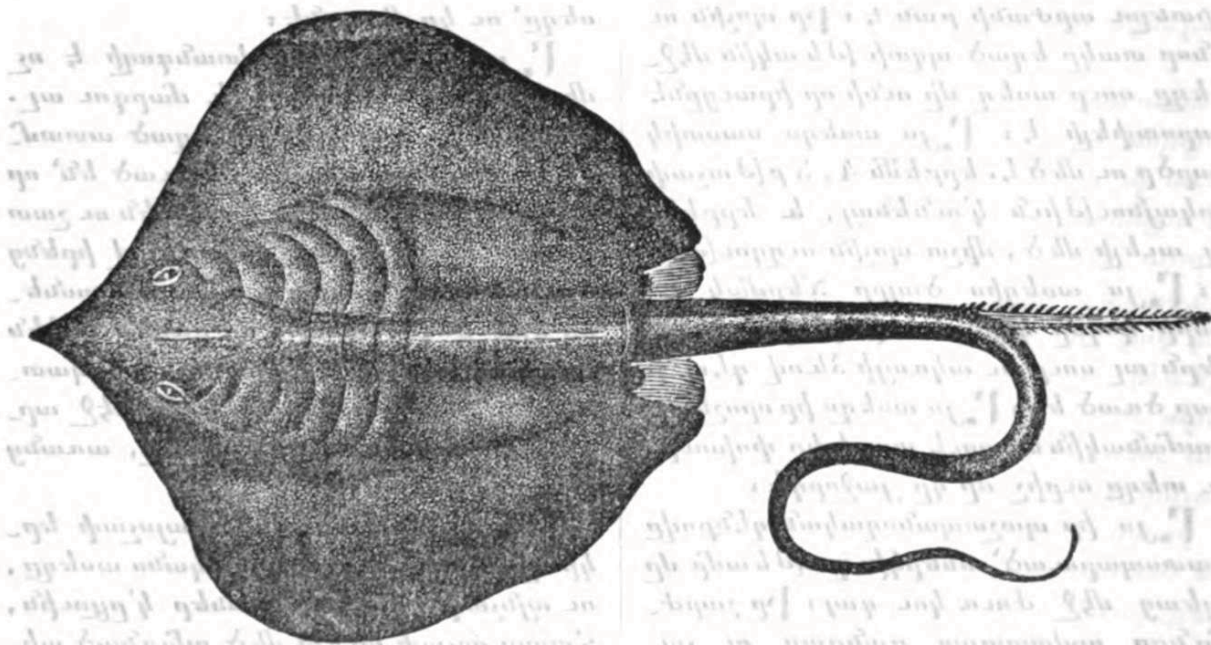
Ինչ որ ինչուան հիմա այսչափ երկիւղալի սեպուած է այս ձկանս ասեղը, ու այնչափ զգուշութիւններ կ'ըլլուն, հապա որչափ աւելի մեծ ըմբռնած պիտի ըլլան հինք, որոնք առասպելաց ու հրաշալեաց սիրող ըլլալով խելքէ դուրս բաներ կը պատմեն աս ասեղին զօրութեանը վրայ: Պլինիոս, Լաւանոս իրենց գրքերը լեցուցած են աս ձկանս կարճեցեալ թուինքն փաստակար պատ-

մութիւններովը, որն որ աւելի քնա-
սակար է կ'ըսեն մարդս մեռցրնելու
համար, քան թէ վայրենեաց թու-
նաւորած նետերը: Եւ հեղինակաց
պատմածին նայելով՝ այս ասեղս պող-
պատէ մը աւելի ուժով կը մտնէ մար-
մնոց մէջ, ու ամենէն սաստիկ թունէն
աւելի երազ կ'ազդէ, և թէ ասեղը եր-
կայն ատեն իր թունաբեր զօրութիւնը
կը պահէ, թէ և կենդանւոյն մարմնէն
բաժնուի. բայց ասոնք ամէնքն ալ
պարզ երեւակայութեան ծնունդ են:
Եւսոյնցմէ զատ մտքերնին դրած էին որ
պարզ քսուելով ալ ամենէն ուժով
կենդանին կրնայ մեռցրնել, ինչպէս ա-
մենաուողջ բոյս մը կամ ամենամեծ
ծառ մ'ալ կը չորնայ կ'ըսէին ասոր դըպ-
չելով: Հին ատեն կախարդութեան
զէնք մը կը սեպուէր այս ասեղս, ինչ-
պէս որ Արիկէ կախարդուհին իր բա-
րեկամացը կու տար ասոնցմէ, որ իրենց
թշնամեացը կարենան յաղթել: Եւ
դեօք ինչ բաներ պիտի չպատմէին
Հոյնք բոժոժաւոր օձին ակռաներուն

վրայ, թէ որ Եւսերիկա իրենց ժա-
մանակը գտնուած ըլլար:

Սենք աւելաբանութիւնները մէկդի
թողլով՝ կրնանք ըսել թէ ծովու ար-
ծիւը վտանգաւոր ձկներէն մէկն է իր
մեծութեամբը, ուժովը, ատամնաձև
ասեղին համար, որ ինչպէս ըսինք՝ սաս-
տիկ կը խայթէ ու կը վիրաւորէ. աս
պատճառաւ ամէն տեսակ հետևանքնե-
րէ ազատ ըլլալու համար ամենէն ա-
ղէկն է ծովու արծուոյն հարուածներէն
զգուշանալը:

Եւս վտանգալի ձուկս ուրիշ կողմա-
նէ ալ մեծ օգուտ մը չունի, բաց 'ի իր
լերդէն, որուն մէջէն համեղ նիւթ մը
կ'ելլայ և առատ եղ: Իսկ միսը պինդ
է, անհամ ու գարշելի հոտ մ'ալ ունի,
ուտելու անախորժ է ու դժուարամարս:
Թէ որ պզտիկ ըլլայ, աղքատները աժ-
նութեք համար կ'ուտեն. բայց հոով-
մայ վաճառանոցներուն մէջ արգիլուած
է՝ որ մի և նոյն մարդուն երկու լիպրէէն
աւելի չծախուի. իսկ եփելու ատենը
կը նային որ հոտը սոխով վերցընեն:

Բասիլիսկ: — Բազմապիսի տափա-
րակ ձկանց տեսակէն է նաև գազդիա-
րէն Բասիլիսկ ըսուածն ալ որ հազիւ
թէ 12 կամ 15 լիպրէ կը կշռէ: Իր
վրան թէթև մը ուռած է, իսկ փորուն

տակը շիտակ է բոլորովին ու եզերքները
բարակ: Եւսին կաշուն, շիտակ ու թե-
փով պատած է ու փորուն վրայ ալ աղ-
տոտ ճերմակ է. իսկ ուսին վրայ մութ
դեղին է որ քանի որ սրչիւն կը մօտենայ

աւելի կապուտի կը զարնէ. աչուըները մեծ ու անմիջապէս գլխուն վրայ են, աչքին բոլորը օսկեգոյն է, իսկ բիւբերը սև. ասոնց ետևը երկու խոր տեղեր կան որոնք իրեն աւանջներն են. բերանը սրածայր է, ակռաները պզտի ու եռանկիւնի ձևով շարուած են :

Բասդընակը որ ընդհանուր իր ձևովը շատ նմանութիւն ունի ծովու արծուոյն հետ, անկէ ասով կը տարբերի որ աւելի վտանգալի պոչ մը ունի, ինչպէս պատկերքէն ալ կը տեսնուի: Հինք առ հասարակ Բասդընակին պոչն ալ թունաւոր կը կարծէին և տեսակ տեսակ բժշկական յատկութիւններ կու տային անոր: Այս միայն այս նիզակաձև պոչին փուշը՝ փոշի ըրած ատամնացաւի գլխաւոր դեղ մը կը սեպուէր, այլ նոյնը փտտած ակռային մօտեցընելով մէկէն վար կ'ընկնի կ'ըսէին: Եւ որ եղած դիտողութիւնները բոլոր սուտ հանեցին այս բաներս. միայն տգէտ ռամիկը խել մը աւելորդապաշտութիւններ ունի մինչև ցայսօր. ինչպէս Վալիֆոռնիոյ վայրենիները իբր գերբնական չարագործէ մը կը վախնան ասկէ. իսկ Ղաբոնք օձին խածուածքին դէմ մի միայն ապահով դեղձօփ մը կը սեպեն ասոր պոչին փուշը: Բմբրիկոյ շատ ժողովուրդներ այս հրաշալի նիզակս, իր պնդութեանը ու կանոնաւոր ատամնաձև ըլլալուն համար երկու բերնով սղոցի տեղ կը գործածեն: Բասդընակին ահաւոր զէնքն է ասիկայ, որ կը գործածէ իր թշնամեացը հետ պատերազմելու ատեն, և իր որսը բռնելու միջոց: Այս երկու ձկներս ինչպէս իրենց արտաքին տեսքովն իրարու նման են, նոյնպէս ալ բնութեամբ իրարու շատ կը նմանին:

Իսսագընսակը՝ ծովու արծուոյն պէս
բարեխառն ջրեր չընտրեր, այլ ընդհա-
կառաւն անտարբերաբար, ինչպէս հա-
սարակածին գաղջ ջրոցը մէջ կը կենայ,
նոյնպէս ալ սառուցեալ բւեռաց ալեա-
ցը տակ կը բնակի։ Սիջերկրականը շատ
կը յաճախէ՝ մանաւանդ Յունաստանի
արշիպելագոսը։ Վուք անգղիացի նա-

Լապտեր՝ Լոր Հոլանտայի ծովեզերքը
այնչափ բազմաթեամբ հանդիպեցաւ
ասոնց, որ հոնտեղի ծովեզերքներէն
մէկուն անունը խորշ Բասթիւսէպըրաւ :

Ինչպէս կարծիքները նոյնպէս ալ
ճաշակները Ռաստըննակի մոյն համին
վրայ համաձայն չեն։ Բմանց ախորժա-
համ երեցած է, իսկ ուրիշներուն ալ
ընդհակառակն պինդ, եղոտ ու անհամ-
բայց աւելի շատերը անհամ է կ'ըսեն։
Պրլոն բնապատումը, որ ժ.Ձ դարուն
մէջերը կ'ընկնի, կ'ըսէ թէ Ռարիզու-
ձկնավաճառները տափարակ ձկանց մէջ
նաեւ Ռաստըննակն ալ կը խառնէին եւ
շատ ալ գնող կը գտնուէր։ Իսկ ձը-
կանս լերդէն ալ շատ եղ կ'եղէ։
Ռաստըննակին մէկ տեսակն է Դրէկոն
սուածն ալ, որ շատ նմանութիւնը չունի
Ռաստըննակին հետ։ ասոնց մէկ տե-
սակն է դարձեալ գաղղիարէն Բասդը-
նոյ «էֆէն կամ րէ «էֆէն կոչուածը, ու-
րուն կալիւշա՝ անուամբ անհարթ կա-
շին՝ ամաններ ու տուփեր սլատելու կը
գործածուի։

(Ը) Է որ քննելու ըլլանք թէ ուսկից ելած է Բաստընաի անունը՝ կը կարծուի որ 1 անկտոբրիք նմանութիւն մը գրտնելով այս ձկանս պոչին ու վայրի ստեպղինին հետ, իրենց ռաովկական բառովը Բաստընաի կոչած ըլլան։ Եւս ձկանս պոչը մկան պոչին հետ նմանութիւն մը ունենալով՝ սմանք Տոֆն ծովա-ըսեր են. ուրիշներն ալ Ջըլէի ծովա-՝ Ջըլիկի պէս տարածուած՝ լողալու թևակներն ունենալուն համար. այլք ալ Դօթօշ² ծովա-ըսեր են ունեցած մեծ աչացր համար։

Անոշանց և Մախանոշանց վրայ:

Նմանոց զրբին առաջին գլխոյն յէջ
կը կարգանք որ ի տուած ստեղծագոր-
ծութիւնն աւարտելով, ամենուն ըստ
պատշաճի անուն մը դրաւ. նիւթական

1. Հնարարդին անուշիէն արնուած է:

2. 47. Crapaud.